

POSTAVENIE EÚ NA TRHU S PLYNOM

Európska únia je od dovozu energií, a to najmä ropy a zemného plynu, významne závislá. Bezpečnosť a stabilita dodávok týchto energetických surovín predstavuje pre zoskupenie slabé miesto nakoľko aj malý výpadok či neistota v dodávateľskom reťazci môžu spôsobiť Európe veľké problémy. Z titulu významnosti zemného plynu ako zdroja energie, sa v nasledujúcich častiach pozrieme na to, v akom stave sú zásoby, ponuka, dopyt a celkový stav na svetovom a európskom trhu s plynom.

Zemný plyn sa používa ako zdroj výroby energie a ako surovina v chemickom priemysle. Je vysoko obchodovanou komoditou, ktorá sa stala kľúčovým palivom v globálnom energetickom mixe, čo znamená, že krajiny, ktoré majú veľké zásoby, majú možnosť vytvárať ná-

rodné príjmy z vývozu a zároveň posilňovať svoju vlastnú energetickú bezpečnosť. Prepravuje sa predovšetkým v plynnej forme potrubím, ale po skvapalnení môže byť prepravovaný cisternovými tankami. Preukázané rezervy sú získavané na stanovenie objemov obnoviteľných zdrojov. Sú napojené na známe nádrže a odhadované pomocou prieskumných vrtov. Svetové zásoby zemného plynu sa odhadom pohybujú aktuálne na úrovni 288 miliónov metrov kubických. Pri súčasnej ročnej spotrebe vo výške 3,82 milióna, - pri nezmenenej výške spotreby by súčasne objavené ložiská plynu vedeli zabezpečiť prísun na najbližších 75 rokov. Z celkového objemu rezerv tvorí až okolo 20% Rusko (37 miliónov metrov kubických), ktoré sa považuje za energetickú veľmoc. Rusko má okrem naj-

V tomto čísle:

Nahradí digitálne Euro v Eurozóne hotovosť ?

Na čom rástol Afganistan v posledných rokoch ?

Príčiny nedostatku čipov a dopad na automobilový sektor

Čínske lety sa kvôli delta variantu znova prepadli

Minimálna mzda vzrastie v roku 2022 na 646 €

Ako momentálne funguje COVID automat a čo od neho môžeme v najbližších mesiacoch čakať

väčších zásob zemného plynu aj vedúcu pozíciu v exporte plynu. Väčšina ruského vývozu plynu sa realizuje plynovodmi. Ruskí dodávatelia čelia dlhodobému sporom s Ukrajinou, ktoré ohrozujú dodávky zemného plynu v mnohých európskych krajinách závislých od dovozu zemného plynu z Ruska, ktoré sú prepravované cez Ukrajinu. Práve táto hrozba robí z Ruskej Federácie aj napriek najväčším svetovým zásobám zemného plynu nevyspytateľného obchodného partnera.

Druhou najväčšou zásobárňou plynu je Irán, ktorý disponuje 32 miliónmi metrov kubických plynu, čo zodpovedá približne 17% zásob. Irán je jednou z najbohatších oblastí uhľovodíkov na svete. Má taktiež stále obrovský potenciál pre nové významné objavy plynu, sú to oblasti ako: Kaspické more, stredný

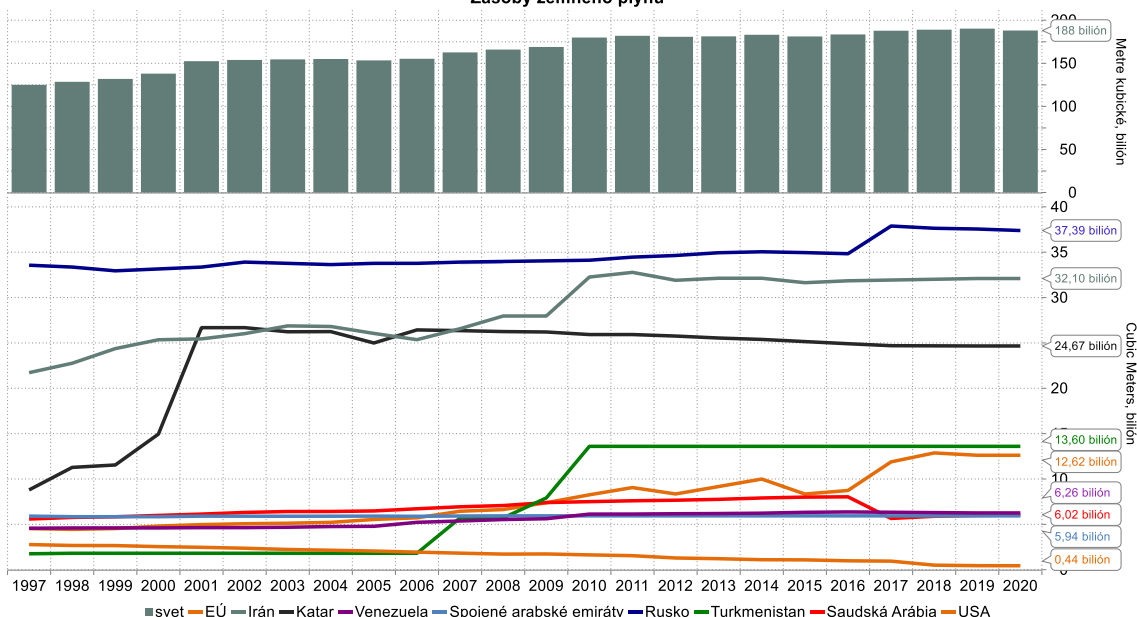
Kavir a najmä miesta začínajúce od plynových polí Aghar, Dalan v provincii Fars až po Hormuzský prieliv a Stredný perzský záliv. V týchto miestach sa stále pravdepodobne významné neobjavené ložiská plynu. Tretia najväčšia krajina, čo sa týka zásob je Katar, ktorý disponuje 25 biliónmi metrov kubických plynu. Väčšina katarského zemného plynu sa nachádza v rozsiahlej pobrežnej North Pole, ktorá sa rozprestiera na ploche zhruba ekvivalentnej samotnej krajine. Pokiaľ ide už o konečnú produkciu, tak nekorešponduje s vyššie uvedenými údajmi o zásobách. Z veľkej časti ide najmä o logistiku prepravy a ťažby plynu. Ročná svetová produkcia sa pohybuje takmer na úrovni 4 biliónov metrov kubických plynu. Prvenstvo Rusku v tejto štatistike vzali Spojené štáty americké, ktoré sú najväčším producentom s objemom skoro 1 bilióna metrov kubických zemného plynu, čiže až jednu štvrtinu globálnej výroby. Texas a Pensylvánia sú dva štáty, ktoré v

USA produkujú najviac zemného plynu, a to predovšetkým technikami horizontálneho vŕtania alebo frakovaním bridlíc. Americké energetické spoločnosti ExxonMobil, Chevron a Conoco Phillips patria medzi najväčšie svetové spoločnosti vyrábajúce zemný plyn. Len pre zaujímavosť, trhovú kapitalizáciu spoločnosti ExxonMobil je na úrovni približne 240 miliárd dolárov, čo z nej robí jednu z najväčších svetových ropných a plynárenských spoločností a aj jednu z najväčších globálnych spoločností v akomkoľvek odvetví. Každá spomenutá je však veľmi významným hráčom na trhu s plynom.

Druhým najväčším producentom je

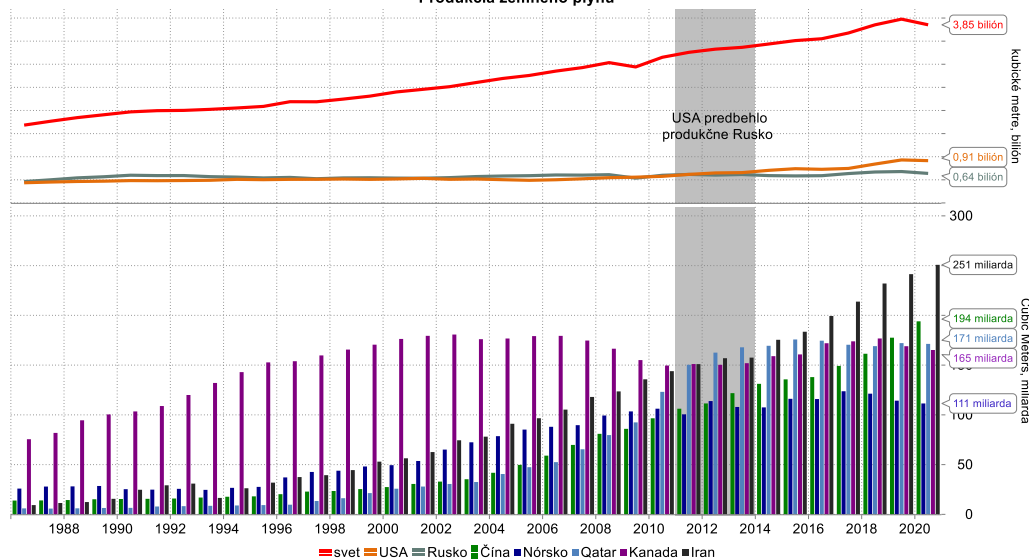
Rusko s 0,64 biliónmi metrov kubických vyprodukovaného plynu, z ktorých väčšina sa nachádza na Sibíri. Až približne jedna štvrtina všetkých svetových zásob fosílnych palív sa nachádza v Rusku, predovšetkým na Západnej Sibíri a v ropnej a plynovej provincii Volga-Ural. Prvenstvo v produkcii plynu si Rusko držalo približne do rokov 2011-2013, kedy však nastal vzrast ťažby amerického bridlicového plynu, ktorý posunul ruskú produkciu až na druhé miesto. Rusko poskytuje približne 30 % zemného plynu spotrebovaného v Európskej únii (čo je približne okolo 115 miliárd metrov kubických plynu ročne) a až približne 80% týchto vývozov putuje plynovodmi cez ukrajinskú pôdu pred príchodom do EÚ. Ruská produkcia plynu je teda majoritným zásobovateľom tejto komodity pre členské štáty. Okrem európskych dodávok je Rusko producentom plynu aj do Turecka a Ázie, kam väčšina týchto dodávok putuje rozsiahlymi sieťami potrubí. Medzi nové zóny možného rozvoja patria plynové polia na polostrove Jamal, satelity regiónu

Zásoby zemného plynu

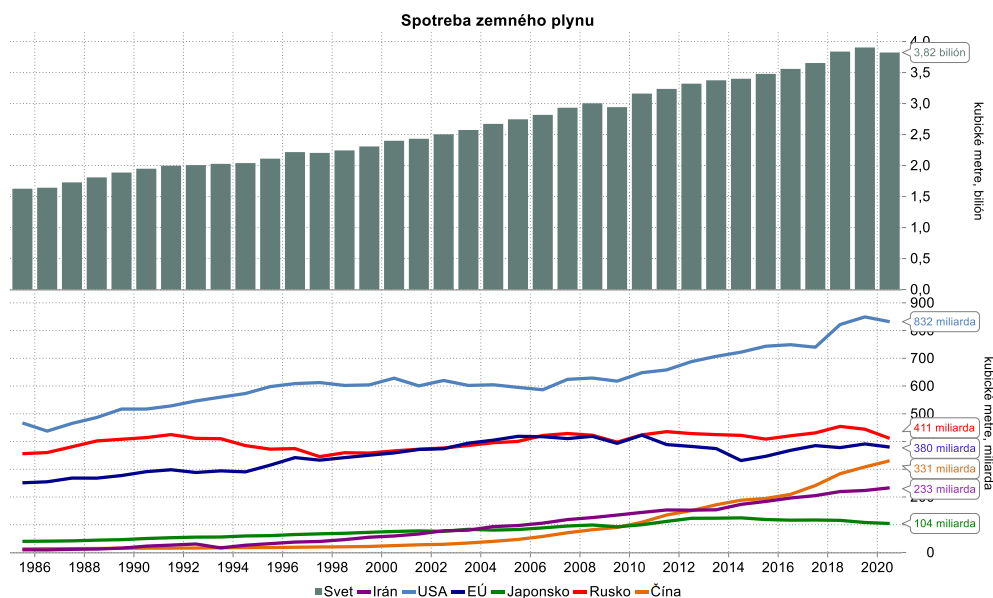

MACROBOND

Produkcia zemného plynu

MACROBOND

spotrebiteľov plynu ďalej patria krajiny: Rusko (411 mld. m³ ročne), Európska únia (380 mld. m³) a samozrejme Čína, ktorej krivka spotreby plynu najmä v posledných rokoch výrazne rastie a momentálne sa nachádza na úrovni 311 mld. m³ za rok. Čína pritom ešte pred desiatimi rokmi spotrebúvala len niečo okolo 100-150 mld. m³. Za takýmto vývojom stojí najmä oficiálne zaviazanie sa krajiny k prechodu od uhlíka ako energetického zdroju ku čistejším formám

energie. Silný čínsky dopyt aj mimo toho podnecuje domáca a priemyselná výroba, ktorá má v Číne veľmi silnú základňu.

Európsky plynový trh

Ako už bolo vyššie spomenuté, Európska únia je nadmieru naviazaná na energiu, ktorá je vyrobená mimo jej územia. Miera energetickej závislosti sa pohybuje až na úrovni viac ako 60%, čo znamená, že dané percento potreby energie musíme doviesť. V roku 2019 EÚ doviezla takmer 700 miliárd metrov kubických zemného plynu. Majoritne plynuli z územia Ruska cez krajiny

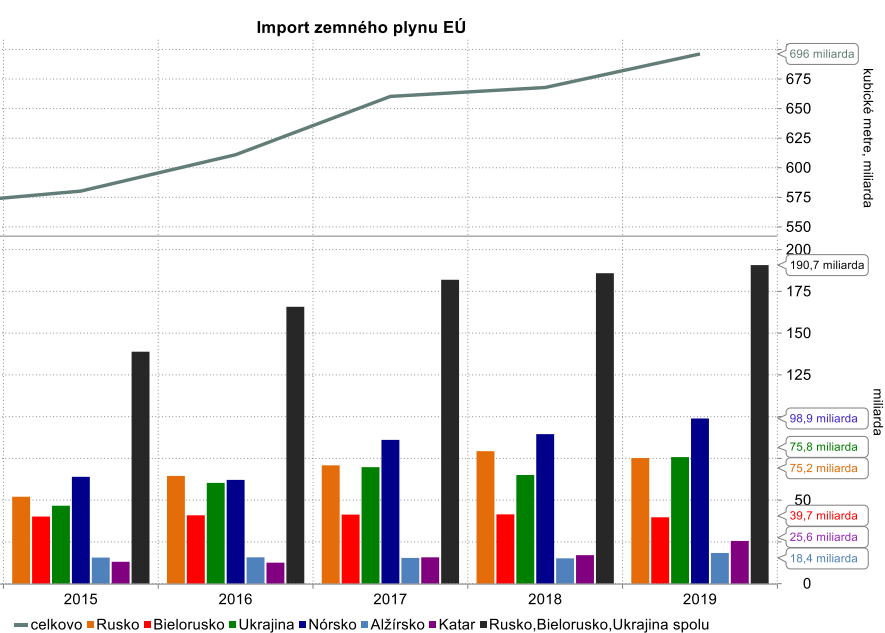
Nadym-Pur-Taz, východná Sibír a niektoré pohraničné oblasti. Plánujú sa aj neskoršie projekty na rozvoj polí v Karskom mori. Ruská spoločnosť Gazprom, je svetovou špičkou v obchodovaní so zemným plynom a úspešne si drží monopol na ruskom trhu s exportom plynu. Ročne vyprodukuje až okolo 12% globálnej produkcie plynu. Gazprom dominuje ruskému plynárenskému priemyslu a tvorí viac ako dve tretiny všetkej produkcie v krajine. Väčšinovým vlastníkom spoločnosti je práve štát, pričom ich trhová kapitalizácia sa pohybovala približne na úrovni 80 miliárd dolárov. Tretím najväčším producentom zemného plynu je Irán, ktorý dokáže vyprodukovať ročne okolo 0,25 bilióna metrov kubických plynu, no ako môžeme vidieť, je to už podstatne nižší objem ako tomu bolo pri predchádzajúcich dvoch krajinách. Napriek tomu, že jeho produkcia je ďaleko od úrovni v USA a Ruska, krajina má značný potenciál zvýšiť svoje dodávky, pretože drží druhé najväčšie zásoby zemného plynu na svete. Irán zdieľa vlastníctvo najväčšieho plynovodu na svete South Pars North Dome so susedným Katarom. To sa rozkladá na ploche 1300 kilometroch štvorcových a nachádza sa 3

000 m pod morským dnom. Trend zvyšovania spotreby tejto energetickej komodity je a bude aj do budúcnosti ťahaný smerom nahor najmä snahou o prechod od uhlia k iným „čistejším“ zdrojom energie. Z celkovej spotreby zemného plynu vo svete tvoria až viac ako pätinu Spojené štáty americké. V americkom priemyselnom sektore sa zemný plyn používa ako palivo pre procesné vykurovanie, tepelné a energetické systémy a ako surovina na výrobu chemikálií a hnojív. Ich spotreba v roku 2020 dosiahla úroveň cez 830 miliárd metrov kubických plynu. Medzi zvyšných najväčších

Európska sieť plynových potrubí (počet: 535)

ako Ukrajina či Bielorusko (potrubia Bratstvo, Balkánska cesta (spolu 50% ruských dodávok), Jamal (20%), Nord Stream 1 (30%)), pričom dokopy zastrešili dopyt až do hladiny 200 miliárd metrov kubických plynu. Silná krajina, ktorá do Európy exportuje svoj plyn je aj Nórsko. Hlavnými európskymi dovozcami nórskeho plynu (vo všetkých podobách) sú Británia (dovoz nórskeho plynu tu zastrešuje až 60%), Nemecko, Francúzsko, Holandsko a Belgicko. Až v približne 85% sa dovoz zabezpečuje cez potrubie a len okolo 15% v podobe skvapalneného zemného plynu. Európska únia má k dispozícii na uskladnenie zemného plynu okolo 120 miliárd metrov kubických, tento objem rezerv slúži na pohodlné prežitie zimy, kedy je spotreba plynu najvyššia. Aktuálne sa diskutuje o tom, ako bude vyzeráť zima 2021/2022 nakoľko sú skladovacie zariadenia plynu naplnené len na nejakých 60%. Prípadná silnejšia zima a výkyvy na trhoch tak v tomto roku môžu vďaka zníženej ponuke vyvolať prudší nárast cien energií v Európe. Závislosť na ruskom zemnom plyne medzi členskými štátmi EÚ sa zdá sa nebude výrazne znižovať ani do budúcnosti. Mnoho štátov má dl-

hodobé zmluvy na dovoz práve ruského plynu. Napríklad päť nemeckých zmlúv o dodávke plynu s Gazpromom končí až medzi rokmi 2031 a 2035. S približujúcim sa časom vypršania platnosti si zmluvné strany musia zmluvu buď obnoviť, alebo nájsť iného dodávateľa. Gazprom má však v súčasnosti zkontrahované aj zmluvy na kratšie časové obdobie ako napríklad s Bulharskom či Tureckom, ktoré končí už v roku 2022. Gazprom vlastní aj plynovod Nord Stream (1200 km dlhý dvojité potrubný systém), ktorý zabezpečuje až tretinu celkového dopytu po plyne v EÚ, pričom má ročnú kapacitu 55 miliárd kubických metrov. Pokiaľ by bol spustený aj spolu naraz s plynovodom Nord Stream 2, dokázali by z Ruska ročne dodávať viac ako 110 miliárd

metrov kubických plynu. Ďalšou dôležitou plynovou vetvou je TurkStream, ktorý spája ruský plyn s tureckou prepravnou sieťou a zasahuje do miest v Bulharsku, Srbsku a Maďarsku. Jeho kapacita je na úrovni 32 miliárd metrov kubických plynu. Ukrajinský koridor plynu s názvom Bratstvo pre EÚ znamená ročné dodávky plynu v objeme okolo 150 miliárd metrov kubických a Jamal či Blue Stream dokopy cez 40 miliárd. Európska krajina, ktorá sa významnejšie snažila diverzifikovať svoje energetické zdroje od Ruska, je práve Poľsko. Poľsko má súčasnosti zmluvy o dovoze plynu z Ruska na úrovni 10 miliárd metrov kubických za rok. Poľská ropná a plynárenská spoločnosť (PGNiG), štátna ropná a plynárenská spoločnosť, tvrdí, že nepodpíše s Ruskom ďalšiu dlhodobú dohodu o plyne nakoľko súčasná zmluva im vyprší už v roku 2022. Opatrenia prijaté Poľskom spadajú do dvoch kategórií: diverzifikácia dodávok, pokiaľ ide o druh paliva a dodávateľa, a diverzifikácia a bezpečnosť infraštruktúry vrátane skladovania plynu a výstavby terminálov LNG. PGNiG podpísal viacnásobné dlhodobé zmluvy

s USA a inými dodávateľmi LNG (Cheniere, Centrica, Venture Global LNG a Port Arthur LNG) v snahe nahradiť objemy, ktoré teraz dovážajú z Ruska. Prvý poľský terminál LNG, so sídlom v Świnoujście pri Baltskom mori, bol dokončený v roku 2016. Terminál LNG Świnoujście získal svoju prvú dodávku LNG vz USA v júni 2017 a taktiež aj dovoz z Kataru a Nórska v roku 2017. V decembri 2018 Świnoujście predložilo ponuku na rozšírenie ročného terminálu tak, aby sa kapacita znovuzplynenia mohla zvýšiť o 50% do roku 2021 (terminál v súčasnosti využíva svoju celkovú kapacitu 5 miliárd metrov kubických). Poľsko sa snažilo vytvoriť integrovanější regionálny trh s energiou. Vyvinulo taktiež schopnosť zvrátiť tok zemného plynu v poľskej časti plynovodu Jamal, ktorý vychádza z Ruska do Nemecka cez Bielorusko a Poľsko, čím si chce bezpečne dovážať zemný plyn zo západu v prípade prerušenia dodávok ruského plynu ešte do roku 2022, kedy im už spomínaná zmluva s Ruskom zanikne. Poľsko okrem toho rokuje o prepojení plynovodov na zemný plyn Českej republiky, Slovenska a Maďarska, aby do roku 2022 prepojili terminály LNG v Poľsku a možno aj v

Chorvátsku čím by vytvorili severojužný plynový koridor. Poľsko tiež pracuje na integrácii so susednými trhmi, ako napríklad s Litvou, ktorá má v prístave Klaipėda vlastný terminál na dovoz LNG. Všetky tieto vyššie uvedené kroky tak majú krajinu odťažiť od závislosti na Rusku a zdá sa, že práve Poľsko by mohlo svojim pokrokom aj v rámci budovania sietí LNG vytvoriť akúsi európsku „plynovú reformu“. Severské krajiny ako Nórsko, Švédsko sú si pri zabezpečení potreby plynu viac menej sebestačné a to aj vďaka napríklad zemnému plynu z Dánska, no napríklad Fínsko je opäť ako aj zvyšok juhovýchodnej, južnej, pobaltskej a balkánskej časti Európy naviazané na plyn z Ruska. Čo si teda vlastne pod LNG máme predstaviť? LNG je skvapalnený zemný plyn, ktorý bol na prepravu a skladovanie ochladený na kvapalný stav na asi -160°C . Objem zemného plynu v takomto kvapalnom stave je asi 600 -krát menší ako jeho objem v plynnom stave v plynovode, čo umožňuje presúvať plyn aj medzi oblasťami, ktoré medzi sebou nemajú vybudované potrubia ako napríklad do a z USA a iných krajín. Ázijské krajiny dohromady predstavujú najväčší podiel na globálnom

dovoze LNG. Čo sa však jednotlivých krajín týka, jednoznačne dominuje s globálnou produkciou Katar (170 miliárd m³). Na dovozných termináloch sa LNG vykladá z lodí a pred návratom do plynného stavu sa skladuje v kryogénnych skladovacích nádržiach. Po znovu splynení je zemný plyn prepravovaný plynovodmi do elektrární spaľujúcich zemný plyn, do priemyselných zariadení alebo k domácim a komerčným zákazníkom. V roku 2019 doviezlo 14 členských štátov Európskej únie spolu 108 miliárd kubických metrov skvapalneného plynu, čo je o 75% viac ako pred rokom, čo poukazuje na veľmi dynamicky sa vyvíjajúci trh používania netradičnej formy plynu. Najväčšími dovozcami LNG do EÚ boli krajiny ako Španielsko a Francúzsko (zhodne 22 mld. m³), Spojené kráľovstvo (18 mld. m³), Taliansko (13,5 mld. m³), a Holandsko s Belgickom zhodne po 8 miliárdach. Pokiaľ by sa v rámci Európskej únie dobudovali všetky naplánované terminály LNG, dokázali by uspokojiť až okolo 30-40% celkového dopytu po plyne v zoskupení. Momentálne je v Európe do 45 (okolo 30 je ich už funkčných a zvyšné sú vo výstavbe) LNG terminálov, ktoré sa nachádzajú popri celej línii hranice Európskej únie. Medzi ne by mali patriť terminály ako Rauma vo Fínsku s kapacitou 10 tisíc m³ plynu, Zeebrugge terminál v Belgicku, ktorý má expandovať v roku 2024 a v súčasnosti má už kapacitu 9 miliárd metrov kubických či holandský Dunkirk, ktorého kapacita sa nachádza až niekde na úrovni medzi 10-13 miliárd metrov kubických zemného plynu ročne. Tento terminál je vďaka svojej polohe a taktiež aj technickým vlastnostiam

LNG terminály a transportné cesty

jedným z najatraktívnejších terminálov Európy. Spojazdnený a do funkcie zaradený bol iba nedávno, a to v roku 2017. Úplne najnovšie (počas prvého kvartálu 2021) otvoreným terminálom sa stal chorvátsky Krk, a tak sa krajina stala oficiálne trinástym štátom zoskupenia s vlastným priamym importným prepojením LNG. Krk má kapacitu okolo 250 miliónov metrov kubických zemného plynu, ktoré dokáže počas roka prijať. Aj keď krajiny západnej a južnej Európy boli a aj v súčasnosti sú lepšie vybavené terminálmi LNG, je nevyhnutné preskúmať niekoľko rozvojových projektov LNG v prospech strednej a juhovýchodnej Európy, ktoré sú v aktuálne na stole. Po už spomínanom poľskom Świnoujście v hodnote takmer pól miliardy dolárov je to napríklad grécky plán na postavenie nového terminálu v blízkosti Alexandroupolis, čím si má krajina zabezpečiť menšiu závislosť od Turecka z hľadiska infraštruktúry. Tento terminál by mal začať fungovať však až okolo roku 2023. Jediný terminál, ktorý sa doposiaľ nachádza vo vnútrozemí Európskej únie sa nachádza v Bulharsku a má názov Ruse. Turecko má štyri terminály na dovoz LNG. V roku 2019 Turecko doviezli 12,7 miliardy metrov kubických LNG, čo je historické maximum. Medzi tureckých dlhodobých dodávateľov skvapalneného plynu patria krajiny ako: Alžírsko, Katar či Nigéria. Šesť španielskych terminálov LNG predstavuje viac ako jednu tretinu európskej dovoznnej kapacity LNG. V roku 2019 Španielsko získalo titul najväčší dovozca do EÚ, dovážajúci až 36 miliárd metrov kubických skvapalneného plynu.

Zaujímavosťou môže byť aj terminál na skvapalnený plyn, ktorý by mal byť postavený vo verejnom prístave v centre Bratislavy a rozprestierať by sa mal na 5500 metroch štvorcových. Predpokladaný odhad nákladov naň sa pohybuje na úrovni 40 miliónov eur. S výstavbou by sa podľa plánov malo začať

na budúci rok pričom dokončenie by malo prebehnúť niekedy počas roka 2026. Tento terminál by mal zabezpečiť do budúcnosti záujem Európskej únie o širšie prepojenie na dopravný koridor Rýn-Dunaj.

Extrakcia bridlicového plynu vyžaduje vrtanie ďalších vrtov a používa techniky frakovania. Otvorí trhliny v hornine použitím veľkého množstva vody pod vysokým tlakom zmiešanej s pieskom a inými prísadami na uvoľnenie plynu. Odhaduje sa, že na území EÚ by sa zdroje bridlicového plynu mohli pohybovať až v objeme 90 biliónov metrov kubických. Zatiaľ čo na európskom kontinente tento spôsob ťažby nie je až tak bežný, Spojené štáty americké sú práve frakovaním či už ropy alebo zemného plynu známe. Odhaduje sa, že sa môže v USA nachádzať až niečo medzi 600-650 tisícmi vrtov pre zemný plyn. Celý proces vývoja studne obvykle trvá zopár mesiacov, no po počiatkovej fáze môže pri vhodných podmienkach priniesť vrt, ktorý bude ťažiť zemný plyn aj zopár desiatok rokov. Ak studňa už nie je ekonomicky prevádzky hodná, vlastník môže uzavrieť niektoré ventily a čakať, kým cena plynu stúpne.

Spoliehanie sa na ruský plyn sa považuje za hrozbu pre bohatstvo, moc a bezpečnosť EÚ. Európska únia by sa mala z dlhodobého hľadiska zamerať na diverzifikáciu svojich dodávateľských trás. V krátkodobom horizonte však zostane zablokováná voči Rusku z dvoch dôvodov: geografická blízkosť a už existujúca infraštruktúra. Diverzifikáciu by však mohla v najbližšom období smerovať k Blízkeho východu. Avšak s Blízkym východom sú spojené politické a geografické problémy. Arabské štáty sú z politického hľadiska mimoriadne náchylné na nestabilitu, či už ide o sociálne nepokoje alebo zásahy cudzej moci. To potom predstavuje veľkú hrozbu pre bezpečnosť dodávok. Pokiaľ ide o geografiu, vzdialenosť medzi EÚ a Blízkym východom

znamená zvýšenie nákladov na tieto krajiny. Rusko tak stále zostáva najlacnejšou energetickou možnosťou Európy. Ďalšiu alternatívu pre Európsku úniu možno nájsť vo východnom Stredomorí, zásoby plynu sa nachádzajú pri brehoch Egypta, Izraela, Cypru a Libanonu. V súčasnosti je však vzťah Európskej únie a Ruska veľmi pevný. Síce sú geopolitickými súpermi, no sú jeden od druhého závislí. Výstupné náklady pre obe strany sú príliš vysoké. Pokiaľ ide o energetické potreby, EÚ sa spolieha na Rusko. Príjmy Ruska závisia od EÚ. Jeho ekonomika sa spolieha na vývoz energie, čo znamená, že jej spoločenské blaho závisí od schopnosti zabezpečiť dopyt po svojich uhľovodíkoch. Rusko si však napríklad môže zabezpečiť dopyt z východu, konkrétne z Číny. Nedávna výstavba plynovodu Sila Sibíru odráža túto túžbu. Ide o prvý plynovod na dodávku ruského plynu priamo do Číny s kapacitou 38 miliárd kubických metrov. Projekt tohto plynovodu tak môže naznačovať akési kroky Ruska k menšej závislosti od západných trhov. Napriek tomuto preorientovaniu Rusko pokračovalo vo viacerých európskych projektoch zemného plynu: Nord Stream 2 (ktorý bude mať kapacitu prepravených 55 miliárd kubických metrov plynu a priamo spojí Rusko s Nemeckom) a Turk Stream. Oba projekty obchádzajú inak veľmi významnú tranzitnú krajinu, Ukrajinu, s ktorou Rusko po jari 2014 udržiava veľmi vyostrené vzťahy. (pd)

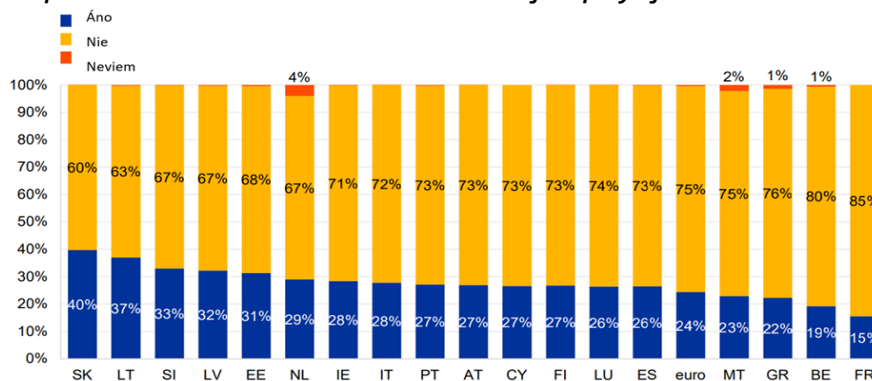
Čo je digitálne Euro ?

Jednou z prvých príčin rastu svetového hospodárstva bola deľba práce a s ňou spojený vznik prostriedku výmeny – peniaze. V minulosti si toto najlikvidnejšie aktívum prešlo viacerými formami od: kožených produktov, amerického tabaku, zlatých mincí, papierových bankoviek až po súčasnú podobu digitálnych mien. Práve digitálne meny v súčasnosti zažívajú obrovský rozmach s príchodom kryptomien a mien na sociálnych platformách Alipay a Facebook. Táto revolúcia v peniazoch má zabezpečiť zvýšenú rýchlosť transakcií a zníženie nákladov na platenie (hlavne kvôli elektronickej podobe). Avšak, súčasné podoby týchto mien (Bitcoin, Libra-Facebook) sú do značnej miery spojené s rizikom nekrytia zo strany štátu. Na tento faktor sa snaží reagovať väčšina centrálnych bánk sveta, ktoré začínajú vyvíjať svoje vlastné digitálne meny kryté centrálnou bankou. Ako prvá s iniciatívou prišla čínska centrálna

banka s ich digitálnym Juanom. FED a ECB sú v tomto pomalší, no ECB v júli 2021 oznámila štart vývoja digitálneho Eura, ktorý bude prebiehať najbližšie dva roky. V praxi by to znamenalo, že popri súčasných hotovostných peniazoch by ECB poskytovala aj Eurá čisto v digitálnej forme. V Číne tak PBOC (čínska centrálna banka) poskytuje digitálny Juan cez aplikáciu od spoločnosti JD.com. Je otázne do akej

miery by tento krok ovplyvnil fungovanie súčasných komerčných bánk, ktoré by do značnej miery stratili konkurenčné prostredie (najmä kvôli vysokým poplatkom a nízkej rýchlosti prenosu transakcií). Avšak, kritické hlasy sa ozývajú najmä kvôli strate súkromia, keďže v prípade existencie len digitálnych mien by mali centrálné banky kompletné informácie o všetkých transakciách. (mm)

Odpoveď v dotazníku ECB na otázku: Máte svoje úspory aj v hotovosti?

Sources: ECB and De Nederlandsche Bank.

Notes: German results excluded given lack of data availability. NL category "Won't tell" is merged with SUCH category "Don't know".

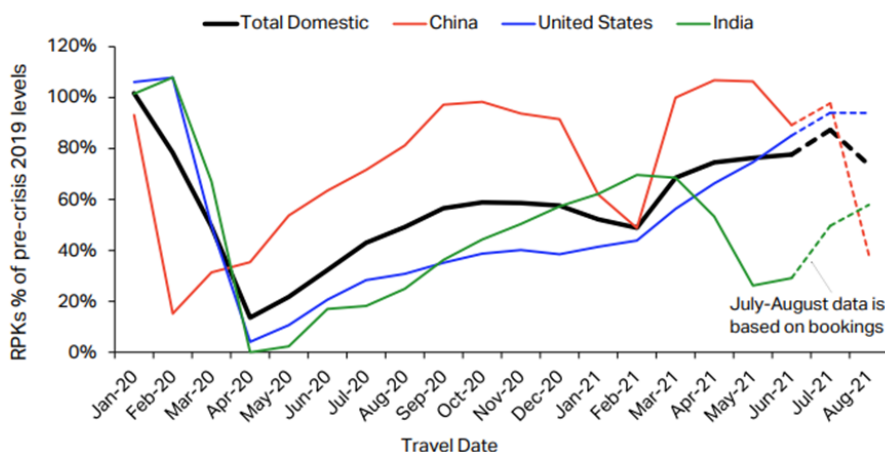
Delta variant znížil lety v Číne

Letecký priemysel patrí medzi sektory, ktoré boli pandémiou najviac zasiahnuté. Medzinárodné lety sa počas mesiacov marec/apríl znížili v porovnaní s januárom 2020 o viac ako 99% a vnútroštátne lety o viac ako 90%. Od tohto momentu sa situácia v leteckom priemysle zača-

la postupne zlepšovať, no ešte stále evidujeme hlboký pokles prepravených osôb v porovnaní s rokom 2019. Za mesiac jún 2021 je v porovnaní s júnom 2019 pokles prepravených osôb vo vnútroštátnych letoch na úrovni 22,4% a v medzinárodných 80,9%. Rast

počtu prepravených osôb ťahala počas pandémie najmä Čína, ktorá už počas septembra 2020 bola na úrovniach z predošlého roka (Čína tvorí 20% zo svetového objemu prepravených osôb na vnútroštátnych letoch). Momentálne sa však situácia s leteckou dopravou v Číne skomplikovala a to z dôvodu šírenia delta-variantu. Opatrenia na spomalenie šírenia nákazy spôsobili, že predaj vnútroštátnych letov sa počas mesiacov júl/august znížil znova o viac ako 60%. Tento trend by mal byť len dočasný, keďže Čína znova eviduje pokles denných nových prípadov nákazy. Čínsky pokles prepravy je však počas letných mesiacov zastúpený nárastom počtu prepravených osôb v USA, kde vnútroštátny letecký sektor je už blízko úrovni z januára 2020. (mm)

Domestic Traffic (Revenue Passenger-Kilometers)

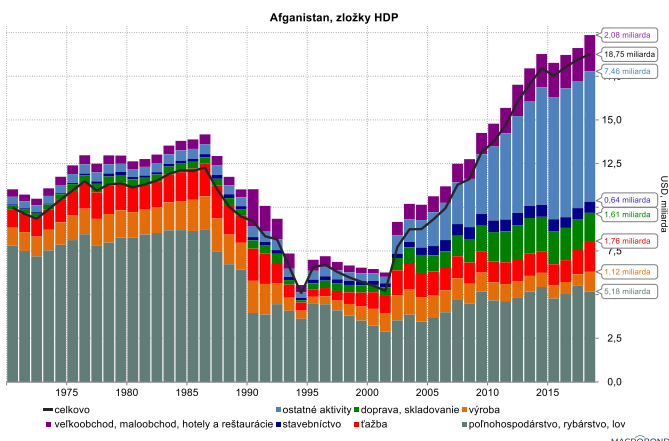
Source: IATA Economics using IATA monthly statistics, DDS

Prečo je Afganistan pre Taliban lukratívny?

Násilné prebratie moci a zvrhnutie afganistanskej vlády Talibanom má mnoho dôvodov. Najdiskutovanejším je práve rozširovanie islamského práva šaría, no v hre ide samozrejme aj o nerastné bohatstvo. Afganistan nepatrí z pohľadu ekonomiky medzi bohaté krajiny a ich hrubý domáci produkt sa pohybuje len v okolo 19 miliárd dolárov pričom pri nominálnom hdp per capita je to len niečo okolo 500 dolárov. Čím však krajina disponuje, sú zásoby nerastného bohatstva v celkovom objeme odhadom približne 1-3 biliónov dolárov. Afganistan je veľmi bohatý napríklad na meď, kde sa zásoby odhadujú až na 30 miliónov ton, na oceľ až v objeme viac ako 2 miliárd ton či

dnes veľmi dôležitej komodity, a tou je lítium. Práve lítium môže hrať kľúčovú úlohu nakoľko sa v súčasnosti masívne využíva v automobilovom priemysle do batérii. Až okolo 1,5 milióna ton vzácnych zemín teda krajina vie poskytnúť v podobe už spomínaného lítia, hliníka, zlata, striebra a iné. Nehovoriac o tom, že až cez 85% všetkej svetovej produkcie ópia pochádza práve odtiaľto. Odhaduje sa, že až cez 10% ich ekonomiky je

tvorených práve ópiom pričom má taktiež zamestnávať viac ako 120 tisíc ľudí. Taliban, ktorý momentálne drží moc nad krajinou sa teda bude snažiť tento ópiový obchod využiť nakoľko sa ním dokáže celkom slušne financovať. (pd)

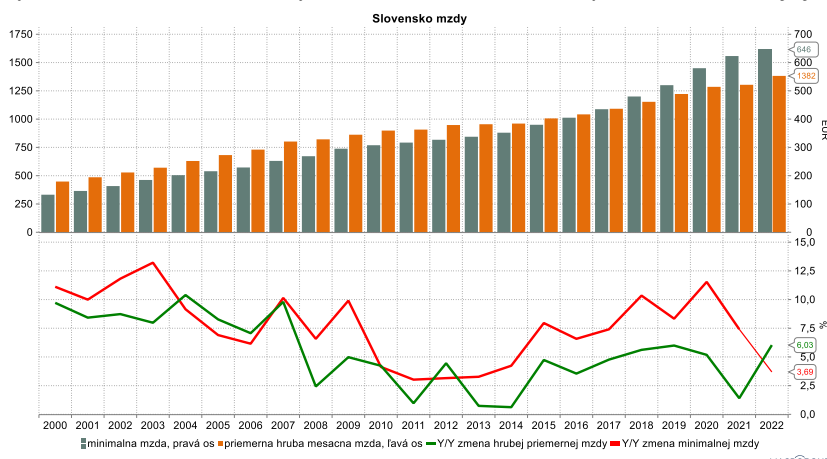

Minimálna mzda opäť rastie

Minimálna mzda pre rok 2022 bude predstavovať 646€. Táto úroveň vzišla z neúspešného rokovania tripartity, kedy sa zamestnávateľia a odbory nevedeli zhodnúť na optimálnom navýšení. V prípade ak sa rokovanie skončí neúspešne, tak minimálna mzda je automaticky na úrovni 57% z priemernej mzdy za dva predošlé roky. Táto nová úroveň predstavuje medziročný nárast o 3,7%, čo predstavuje najnižší nárast od roka 2013 (predošlé roky sme videli medziročný nárast minimálnej mzdy zvyčajne vyššie ako 7%). Spomalenie medziročného zvýšenia zabezpečil najmä automatický mechanizmus navýšovania

v závislosti od navýšenie priemernej mzdy v hospodárstve (v minulosti mal v prípade nezhody na tripartite hlavné slovo minister práce). Súčasná úroveň minimálnej mzdy je však na Slovensku podľa Medzinárodného menového fondu príliš vysoká, ktorý odporúča maximálnu úroveň minimálnej mzdy ku priemernej mzde nie vyššiu ako 50%. Ak je tento pomer vyšší tak podľa MMF dochádza ku dopadom na trh práce. Slovensko je ešte špecifickým príkladom v tom, že naše regionálne rozdiely vo výške mzdy sú vysoké. Kým v Bratislavskom kraji je priemerný mesačný zárobok 1400€, tak v prešovskom kraji je to

829€. Druhým podstatným faktorom pri zvyšovaní úrovne minimálnej mzdy je jej naviazanie na výšku príplatkov za prácu v sobotu, nedeľu, počas noci a počas sviatkov. Tu platí, že počas soboty je hodinová mzda zvýšená minimálne o 50% hodinovej minimálnej mzdy, počas soboty je navýšenie na úrovni 100% hodinovej minimálnej mzdy, počas noci je to minimálne 40% a počas sviatkov 100%. Tento mechanizmus teda ovplyvňuje oveľa väčšie množstvo zamestnancov, ktorý síce nemusí poberať minimálnu mzdu no aj napriek tomu ich výsledná mzda od nej závisí. Práve kvôli týmto príplatkom Slovensko stráca konkurencieschopnosť a teda klesá aj celkový objem priamych zahraničných investícií, keďže mzdy rastú rýchlejším tempom ako produktivita práce. Efektívne riešenie otázky minimálnej mzdy môžeme vidieť vo Švédsku, kde minimálna mzda je určená prostredníctvom kolektívnych zmlúv medzi zamestnávateľmi a odbormi v rámci jednotlivých sektorov hospodárstva (existuje tam teda viacero úrovní minimálnej mzdy). (mm)

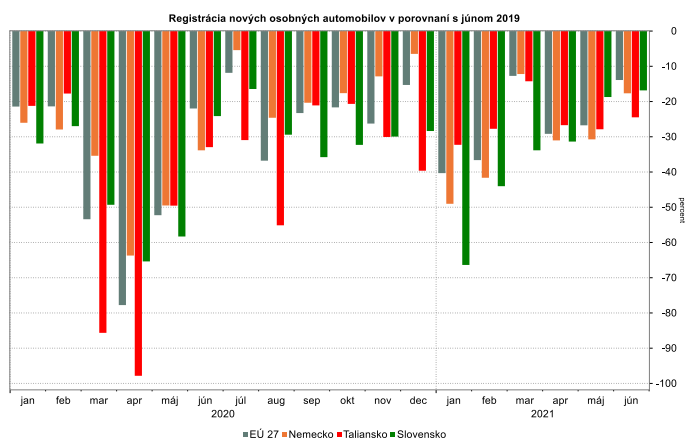
Nedostatok čipov tlačí na automobilový sektor

Na začiatku tohto roku sme mohli pozorovať správy, ktoré hovorili o silnom nezosúladi dopytu a ponuky na trhu s čipmi. S príchodom pandémie sa pracovný trh zmenil a viacero zamestnávateľov presunulo svojich zamestnancov na prácu z domu. Tento presun bol priamo spojený aj so zvýšeným dopytom po nových elektronických zariadeniach, ktoré mali zabezpečiť túto zmenu na trhu práce. Rovnako sa aj sektor vzdelávania musel počas pandémie presunúť do domov a aj tam rástol dopyt po nových notebookoch a tabletoch. Na jednej strane máme teda zvyšujúci sa dopyt po čipoch (nepriamo v elektronických zariadeniach) a na druhej strane sa vplyvom reštrikcii na zníženie mobility celková ponuka nových čipov znížila. Situácii nenahrávala ani obchodná vojna medzi USA a Čínou, kedy USA uvalili clo na čínsku spoločnosť produkujú-

cu čipy Semiconductor Manufacturing International Corporation. Znížená produkcia čipov bola na Taiwane okrem pandémie zapríčinená aj suchami v krajine, ktoré kvôli nedostatku vody znížovali výrobu čipov (pri výrobe čipov sa minie veľké množstvo vody). Tento globálny nesúlad medzi dopytom a ponukou na trhu s čipmi spôsobil, že viaceré spoločnosti vyrábajúce čipy nedokázali dodať tovary v sľúbenom množstve. Dotklo sa to konkrétne automobilového sektora, ktorý nepatrí medzi hlavných zákazníkov na tomto trhu.

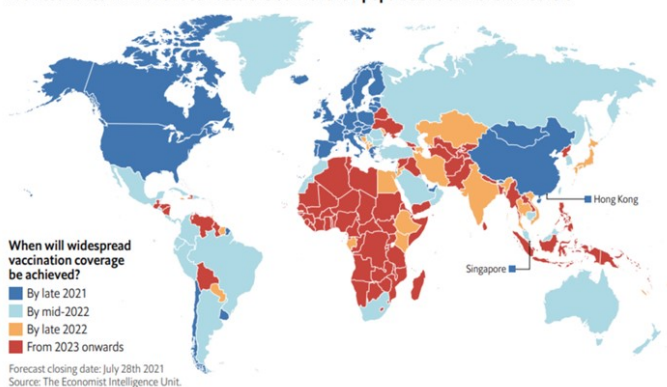
V súčasnosti (jún 2021) po-

klesla produkcia áut v Európe o 30% v porovnaní s decembrom 2020. Keďže samotná ponuka čipov nie je do veľkej miery flexibilná, tak optimalizáciu na trhu s čipmi môžeme vidieť až niekde v polovici roka 2022 (nízka flexibilita je najmä v zložitom procese vývoja a výstavby samotnej fabriky, no USA už spustilo programy na podporu výstavby týchto fabriek). (mm)

Škody napáchané pomalým očkovaním

Rich countries will have vaccinated the bulk of their populations earlier than others

The Economist vytvorili model, na základe ktorého porovnávajú to, ako rýchlo dokážu jednotlivé krajiny sveta oživiť svoje ekonomiky v závislosti od úrovne a rýchlosti očkovania. Odhaduje sa, že tie krajiny, ktoré do roku 2022 nestihnú zaočkovať najmenej 60% populácie môžu v rozmedzí rokov 2022-2025 spôsobiť stratu na globálnom hrubom domácom produkte až na úrovni 2,3 bilióna eur. V súčasnosti vieme, že existujú veľké nerovnosti

medzi úrovňou vakcinácie rozvojných a rozvinutých krajín. To nás môže smerovať aj k danému modelu, kde na obrázku môžeme vidieť, že najviac budú stratami trpieť práve chudobnejšie krajiny, pričom majorita je sústredená práve v afrických štátoch. V súčasnosti je v Afrike plne zaočkovaných len okolo 24 miliónov ľudí, čo predstavuje len niečo okolo 2% ich populácie. Do konca tohto roku by Afrika potrebovala o 720 miliónov viac dávok aby dokázala plne zaočkovať 30% populácie, čo stále nedosahuje požadované hodnoty 60%. Veľká disparita sa tak odráža aj v tomto

ohľade a naskytuje sa otázka či je spravodlivé, že v Izraeli sa podáva už tretia dávka vakcíny kým veľké percento sveta nemá za sebou ešte ani jednu. Izraelu sa však z tohto pohľadu nedá nič vyčítať nakoľko vynaložili veľké zdroje na to, aby dokázal svoju populáciu rýchlo a efektívne zaočkovať, zatiaľ čo Afrika na to financie nemá a ani tak jednoducho mať nebude. Bez zahraničnej pomoci sa z toho tento kontinent bude dostávať len ťažko, čo prirodzene ale smeruje k tomu, že až dokým sa vyspelejšia časť sveta nezaočkuje do požadovanej úrovne Afrika bude musieť nejakým spôsobom vydržať aj nasledujúce vlny pandémie. Zdá sa však, že ani takto rok nebude africký kontinent stále schopný preočkovať dostatok populácie, a tak už v súčasnosti chudobné krajiny budú chudobnejšie ešte viac aj v najbližších rokoch. (pd)

Ako funguje súčasný COVID automat a čo od neho čakať

Základné kritérium rozdelenie okresov do jednotlivých pásiem

Okresná charakteristika	Monitoring	Ostražitosť	1. stupeň ohrozenia	2. stupeň ohrozenia	3. stupeň ohrozenia
7 dňová incidencia	Rast: (0 - 10) Pokles: (0 - 20]	Rast: [10 - 50) Pokles: (20 - 150]	Rast: [50 - 150) Pokles: (150 - 300]	Rast: [150 - 250) Pokles: (300 - 500]	Rast: >= 250 Pokles: >500

Na začiatku augusta vstúpila do platnosti už štvrtá verzia COVID automatu, ktorá zahrňuje určité zmeny vplyvom zaočkovanosti populácie. Jedna z hlavných zmien je špecifikácia okresu v závislosti od šírenia nákazy (určenie farieb okresov). Kým v predošlej verzii COVID automatu boli štyri kritériá, tak dnes je to len jedno a tým je 7-dňová incidencia nových prípadov nákazy. Toto kritérium je rozvrstvené do piatich pásiem (piatich "farieb okresov") a to nasledovne podľa okresov: zelená (>10 nových prípadov na 100 tis. obyv. dokopy za predošlých 7 dní), oranžová (10-50), červená (50-150), fialová (150-250), čierna (<250).

Druhou podstatnou zmenou je zapracovanie úrovne zaočkovanosti ľudí starších ako 50 rokov a to tak, že v prípade ak daný okres má zaočkovanosť ľudí starších ako 50 rokov vyššiu ako 64% tak ich pásmo ide smerom ku zelenej farbe (s každými 10% navyše sa pásmo znova znižuje). V praxi to znamená, že síce okres Bratislava II má 7-dňovú incidenciu 32 (mali by byť v oranžovom pásme), no zároveň ich úroveň zaočkovanosti ľudí nad 50 rokov je 71,2%. Ich výsledná farba je teda zelená (v prípade ak úroveň zaočkovanosti ľudí nad 50 rokov stúpne na 75% tak ich 7-dňová incidencia môže dosiahnuť hodnotu 150 a budú stále v zelenej farbe).

Tretou podstatnou zmenou je rozhodnutie samotných prevádzkovateľov, ktorú formu ostrážitosti chcú zvoliť.

Na výber sú tri možnosti: základ (bez akékoľvek kontroly zákazníkov), OTP (očkovanie, test, prekonanie) a Kompletné zaočkovanie. V závislosti od zvolenej formy ostrážitosti sú upravené aj jednotlivé podmienky pre prevádzku v závislosti od farby pásma. V prípade reštaurácií je pri ostrážitosti základ povinný okienkový predaj už v červenom pásme, v prípade ostrážitosti OTP je to vo fialovom pásme (dovolené sú však terasy) a v prípade ostrážitosti Kompletné zaočkovanie je to až v čiernom pásme. Vysoké školy vyzerajú nádejne v scenári Kompletnej zaočkovanosti, kedy počet žiakov je vo fialovom pásme limitovaný na 60 osôb (v čiernom pásme je kompletná výučba dištančne). Ak by sme mali odhadnúť, že ktoré pásmo budú v najbližších mesiacoch prevládať tak sme sa pozreli na úrovne 7-dňovej incidencie počas predošlej vlny. V samotnom vrchole nákazy (polovica januára 2021) bol tento ukazovateľ v BA II na úrovni 544. V našom prípade by bol tento okres pri takejto úrovni nákazy vo fialovom pásme (kvôli zníženému pásmu z dôvodu vysokej zaočkovanosti).

ti). V prípade ak by tento okres zvýšil zaočkovanosť ľudí nad 50 rokov o 4% tak ich pásmo pri takejto úrovni 7-dňovej incidencie by bolo v červenej farbe. Súčasný COVID automat teda motivuje najmä starších ľudí ku očkovaniu vo forme miernejších opatrení. Každopádne, veľkú nevýhodu vidíme najmä v pravidle, ktoré hovorí o automatickom zhoršení farby okresu ak susedný okres dosiahne vyšší stupeň ostrážitosti ako 1 (v praxi to znamená, že aj keby Bratislava bola vplyvom vysokej očkovanosti v červenom pásme a susedný Pezinok v čiernej, tak by Bratislava bola automaticky zaradená do fialovej farby).

Zmena nastáva aj v štruktúre vyplácania podpory na udržanie zamestnanosti zo strany Ministerstva práce. Od septembra 2021 bude výška podpory závisieť nie len od poklesu tržieb ale aj od konkrétneho pásma (farby) v ktorom sa momentálne budeme nachádzať. V praxi to bude teda znamenať, že ak je celonárodný automat v zelenej farbe, tak Ministerstvo práce neuplatňuje žiadnu pomoc. Ak je celonárodný automat v oranžovej farbe tak štát podporí mzdové náklady do maximálnej výšky 80% z hrubej mzdy. V prípade celonárodnej červenej farby bude štát podporovať mzdy zamestnancom do výšky 80% celkovej ceny práce a v prípade fialovej a čiernej farby bude štát preplácať mzdy do maximálnej výšky 100% z ceny práce. (mm)

Prepojenie Prvej pomoci na celonárodný Covid automat:

	monitoring	1. stupeň ostrážitosti 2. stupeň ostrážitosti	1. stupeň varovania 2. stupeň varovania	3. stupeň varovania 4. stupeň varovania
	FÁZA 0	FÁZA 1	FÁZA 2	FÁZA 3
Opatrenie č. 1 a 3A	---	80 % hrubej mzdy	80 % celkovej ceny práce	100 % celkovej ceny práce
Opatrenie č. 2	---	180 € - 540 €	270 € - 810 €	330 € - 870 €
Opatrenie č. 3B	---	---	---	330 € - 870 €
Opatrenie č. 4A a 4B	---	210 €	315 €	360 €

AKTUÁLNÝ VÝVOJ NA TRHOCH

EUR/USD

EUR/CZK

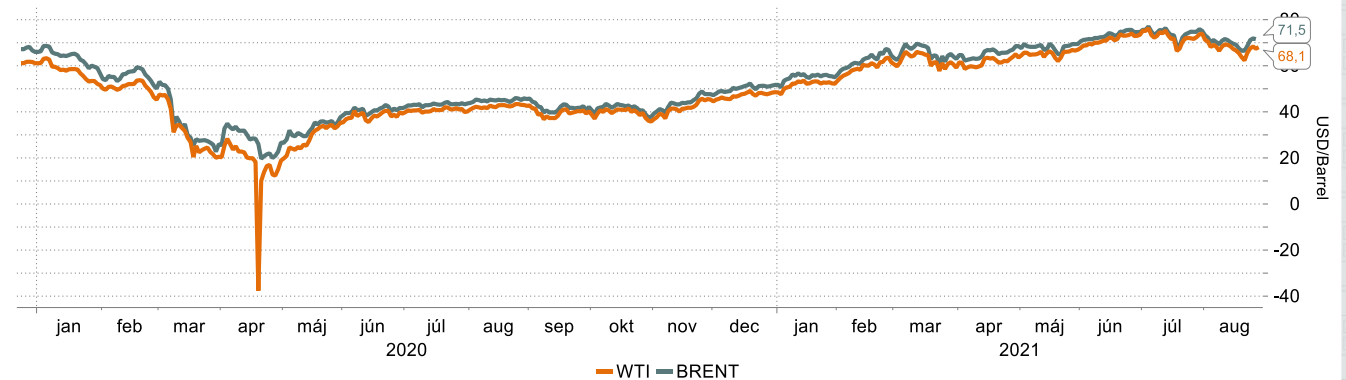
EUR/RUB

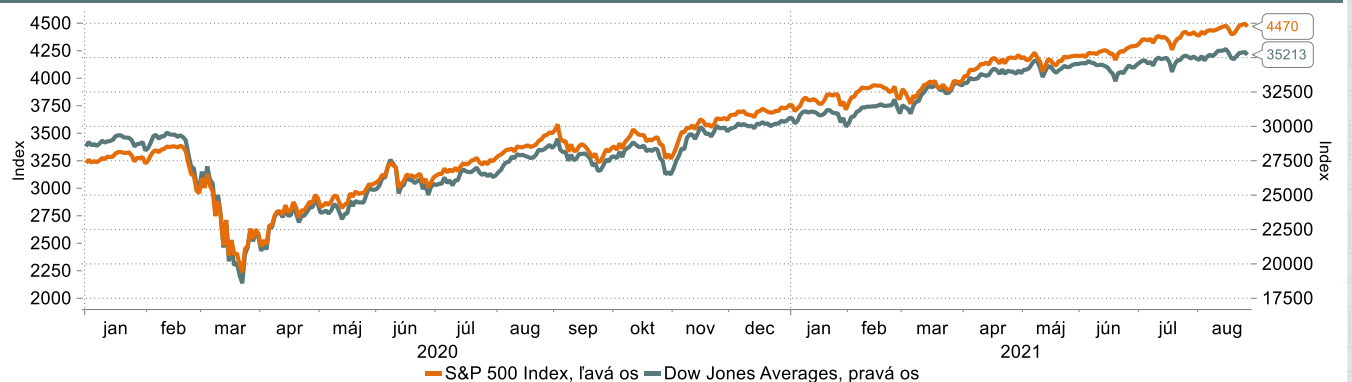
ZLATO

ROPA

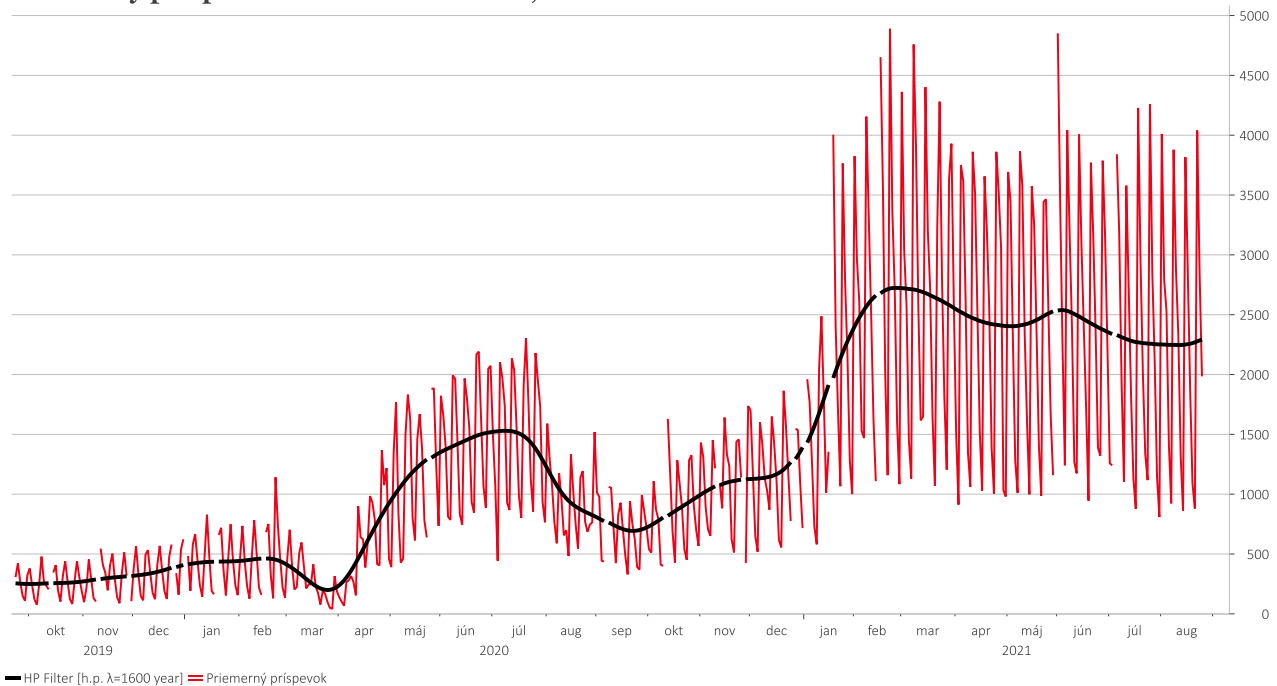

INDEXY

GRAF, KTORÝ NÁS ZAUJAL

Priemerný príspevok v nezamestnanosti, USA

MACROBOND

Tento dokument je publikovaný pre spoločnosti skupiny BENCONT, a môže byť reprodukován a ďalej šírený len s jej písomným súhlasom. Informácie v tomto dokumente boli získané z externých zdrojov, ktoré boli spoločnosťou považované za spoľahlivé.

Analytici:

Jozef Prozbík

prozbik@bencont.sk

Nebesník Martin

nebesnik@bencont.sk

Bruchánik Rudolf

bruchanik@bencont.sk

Junior analytici:

Vražda Ján

Đurišková Petra

Majerčák Marco

Huňorová Júlia

Vajnorská 100/A

831 04 Bratislava

www.bencont.sk

BENCONT INVESTMENTS

BENCONT GROUP

BENCONT DEVELOPMENT